

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV. — No. 37.

19 Septembrie, 1899.

O AMARA DECEPTIE

Zilnic cetim știri și fapte în cari ni se oglindește măreața luptă pentru țărîna românească a Moldovei, pe care o poartă cu atîta virtute, energie și înțelepciune frații noștri din Bucovina. Toți Românii luminați și bine simțitori citesc și discută cu o tainică satisfacțiune tot ce privește această luptă. FIORI DE MÎNDRIE LA PĂTRUNDE ÎNTREAGA FIRE CÎND SE GÎNDESC CĂ DEPARTE, PESTE HOTARELE ȚĂRII, sub cîrmuire străină și ostilă o parte numericeste mică a neamului românesc aleargă, se muncește, își încoarcă toate forțele ca să poată birui pe un adversar neasemănat mai puternic. Și această luptă a acestor suflete înalte românești consumă zilnic jertfe mari și scumpe, ea rănește inimi, zdrobește cariere, nimicește averea și liniștea atîtor Români, a atîtor familii române! Și acest suprem devotament și această supremă opinie, abnegațiunea aceasta înălțătoare și întreaga aceasta pornire de idealitate izvorăsc din inimi curate, sguđuite în cele mai nobile ale lor simțiri: în dragostea de neam și de moșia românească. Lupta aceasta măreață și entuziastă se poartă pentru cel mai sfînt ideal ce poate avea un popor pe această lume: pentru exis-

tența și viitorul său! Ce țintă înaltă, ce scop senin! Ce oameni întregi la cap și la inimă! Ce caractere de bărbați!

Iar noi?! «Niște răi și niște fameni!» La congresul studenților noștri veniseră și cîțiva tineri universitari din Bucovina. Veniseră cu piepturile pline de însuflețire, cu un dor nemărginit de adînc să vază odată «Țara», să vază odată pe colegii lor români, să asiste și ei la desbaterile academice ale acestora asupra chestiunilor naționale! Trenul care îi aducea li se părea că nu mai înaintează; își scoteau mereu capetele pe ferestrele vagonului doar vor vedea că se apropie de aceasta lor atît de negrăit de dulce Românie!

În fine trecură hotarele și respirau din adîncimile piepturilor lor aerul liber al acestui pentru ei pămînt al făgăduinței!

Dar nu le-a fost dat bieților tineri să se bucure mult timp de impresiile pe cari le primeau.

La congresul studenților ei se așteptau să întilnească tot studenți cu o distinsă cultură academică, studenți pătrunși în toată ființa lor de spiritul fin, educativ al clasicismului și al modernei instrucțiuni științifice. Ei așteptau cu neastîmpăr discuțiuni ridicate, calde în formă dîr solemn

de serioase în fond, discuții de idei, susținute de argumente și purtate în scopul de a se lămuri o serie de chestiuni naționale în care o tinerime universitară se poate distinge și poate crea puternice curente în popor.

Dar ce amară decepție le fu rezervată oaspeților din Bucovina! Congresul se transformă într'o arenă de păruială; amenințări triviale și înjurături ordinare făceau să se cutremure aerul. Curată cîrciumă!

Pentru noi care știm de mult ce însemnează aceste așa numite «congrese», scandalul din urmă nu era o surpriză. Dar bieții studenți din Bucovina de sigur ar fi preferat să se cufunde mai bine în pămînt cu congres cu tot, decît să le fie dat să asiste la asemenea scene nemai-pomenite pentru ei.

De cîte ori vor fi căutat ei, în Bucovina, să convingă pe adversarii naționalității noastre comune despre realitatea culturai noastre, despre înălțimea nivelului moral și intelectual al studenților noștri! De cîte ori le va fi aprins o nobilă mînie tinerii lor obraji cînd căutau să a-pere cu sinceră iubire alcătuirile noastre în fața Nemților, Polonilor și a Rutenilor din țărișoara lor!

Și acum li se oferi o desmintire atît de fulgerătoare în cît de rușine vor fi trebuit să-și acopere fețele!

Se gîndesc oare autorii scandalurilor dela ultimul congres la această deplorabilă impresie ce au produs colegilor lor de peste hotare? Iși dau ei seama ce mare este răul pe care ei l'au pricinut cauzei în al cărei serviciu ar trebui să fie?

O scrisoare a studenților români din Bucovina, scrisă și semnată de ei

imediat după congres și care ni se trimitte spre publicare, ne arată profun-da depresiune de care ei au fost cuprinși cu acea tristă ocazie.

Fie, ca măcar acest nenorocit efect să lumineze mințile acelor care din-tr'un motiv sau altul, au ținut să-l producă.

Iată scrisoarea studenților buco-
vineni:

Iubiți frați,

Părăsind pămîntul scumpei voastre țări, după terminarea congresul din Rîm.-Vilcea, intrăm în ținutul Bucovinei cu inima plină de durere, că n'am putut vedea în sinul vostru ceea ce noi așteptam!

Veniserăm să asistăm la congresul vostru socotind că în sufletul tinerimei universitare române nu poate fi un simțămînt mai curat, mai puternic și mai entusiast, decît patriotismul și iubirea de neam. Așteptam să vă vedem convinși de suferințele fraților voștri și pătrunși de legitimitatea drepturilor ce ni se calcă în picioare de asupritorii cruzi ai națiunii noastre.

Presupunînd că vibrează puternic simțămîntul național în inimile voastre, nădăjduiam că, la un loc adunați, veți chibzui și veți hotărî cu serioșitate, cum să fiți de folos neamului român de pretutindenii și cum să luptați pentru desvoltarea lui. Erau atît de sfînte și frumoase iluziile noastre, ce ne inspirau cînd gîndiam la solemnitatea congresului vostru, unde — în mijlocul fraților noștri — să găsim puternică iubire de neam și desinteresată luptă.

Dar deși găsiam frățească dragoste în mijlocul vostru și destulă inteligență, ne-au fost totuși vătămăte iluziile și nu ne-am putut vedea visul. Trei zile s'au perindat cu congresul, dară de frații voștri nu v'ați interesat.

Nu calde manifestări patriotice ne-a fost dat să vedem, ci scandal cu fluere și sirene. Inima noastră s'a umplut de durere la aceasta, însă nu vă putem învinovați pe voi toți, iubiții noștri frați. Cînd o întregă masă de patru sute de tineri stăruia din răsputeri să intre în discuția chestiei naționale, pentru ca să se intereseze de soarta

nenorocită a Românilor din afară, în inimoasa și patriotica voastră pornire, numai cîți-va s'au găsit să ne pună piedici prin șuerături de sirene și scandal.

Și-i cu atît mai amară durerea noastră, cu cît între acești 15—20 de tineri opoziționiști, se găseau în frunte chiar membri comitetului vostru național, cari înlocuiau chestiunea națională printr'o purtare josnică și cît se poate mai desonorătoare.

Suntem îndurerăți că nu s'a putut face nimic la Congresul din R-Vilcea și regretăm din suflet că comitetul vostru național și-a contrazis astfel datoria sa. Ducem cu noi însă mîngăerea că întreaga masă studentească simțea românește, era demnă și arăta interes pentru sfînta chestiune națională. Și noi ducem cu noi nădejdea, că acei cîțiva inconstienți își vor îndrepta inima și cugetul, pentru ca să-i vedem în curînd pe adevărata cale a datoriei și onoarei.

Cernăuți, 9/21 Septembrie 1899.

Emilian Slujanschi, cand. jur.

Eusebie Antonovici, stud. în drept.

Lucan Emilian, stud. în drept.

O INSULTĂ

Este lucru știut că Maghiarii ăștia fac cele mai de multe ori năzbutii. Cînd nu știu pe ce cale să mai apuce — și asta li se întîmplă des, — cînd văd ei bine că «supușii» îi iau înainte prea de tot, odată se pun pe lucru, pe invențiuni, — căci sunt foarte inventivi de altfel acești aziati europenizați. Și inventează multe, multe și de toate, o sumedenie de nerozii, toate cu un cinism revoltător aplicat fraților noștri. De multe ori au ajuns culmea turbărei, într'un caz patologic demn de milă și de compătimire. Și în această deplorabilă stare au spus multe, au afirmat nerozii peste nerozii, stupidități și infamii. — Trădători, nihilști, anarhiști, specialiști, agitatori, revoluționari, rebeli, etc. etc., de toate sunt în acelaș timp frații noștri subjugăți — după cum susțin cu tărie și cu un ridicol

aer serios cei ce li se pretează de stăpîni sfidînd dreptatea și adevărul.

Nu e, cred, popor mai obijduit, mai persecutat în propria lui țară decît acești frați ai noștri vecinic insultați, batjocoriți și călcați în picioare, vecinic loviți în cel mai scump și mai sfînt sentiment al lor. De pretutindeni, din toate ungherele țării locuite de ei, răsună sfîșietor de trist strigătul lor de durere înălțîndu-se sus, la cer, străbătînd depărtările auzite de toți, de întreaga lume. Acest sfînt și curat strigăt, această nobilă și frumoasă protestare a dreptului călcat în picioare, această dreaptă pretenție a unor pe nedrept obijduți, supără pe asupritori, strigătul acesta le atinge urechia într'un chip prea susceptibil și prea neliniștitor. Și ei în furia lor nebună, provocată de acest glas al dreptății, se reped cu un gînd dușman și ucigător asupra celor ce îndrăznesc a-și afirma fără frică și în mod leal naționalitatea, origina și dreptul lor.

Așa că pe lingă ridicolul ce cuprind afirmațiunile și acțiunile lor, se mai află în ele și o mare parte tristă, dureroasă. Acele nebunii ale lor sunt crezute, interpretate în mod serios, conform principiului lor de Stat; de către cei de sus și rezultantele sunt aplicate, prin legi, celor ce nu se supun dorinții lor de moarte națională.

Vorbe, ce în alte părți și la un altfel de oameni n'ar fi decît *vorbe*, la dînși au o mai mare însemnătate, căci ele produc sau se prefac însele în *fapte*. Alegațiunile unor smintiți ambițioși, șoviniști perfizi, sunt luate în considerație, cîntărite, prețuite și cei ce le debitează primesc satisfacție în totdeauna. E ceva trist, sfîșietor de trist, cînd te gîndești că aceste nerozii, cari nu ți-ar putea stîrni decît rîsul și compătimirea, aceste vorbe goale, să producă totuș niște fapte așa de mari, atît de însemnate în viața de jug a fraților noștri. E o tragedie

îngrozitoare ceea ce se petrece în Transilvania, cu atât mai îngrozitoare cu cât ea se petrece ascunsă sub vălul comediei: din râsul spectatorilor și inconștienților reese un plîns cumplit și arzător, un chin nesfârșit pentru cei pe spinarea cărora se petrece acțiunea acestei tragedii.

Acelaș rîs te cuprinde și acum cînd stimabili maghiari agită cu atîta foc — de pae — chestia unei împăcări, ba mai mult a unei înfrățiri. Auziți bine, vă dați seamă de acest cuvînt? Doi vechi dușmani, doi adversari de moarte, îndușmăniți aproape dela nașterea lor, voesc să se împace, să se facă frați de cruce; și cine propune această imposibilitate? Tocmai cel mai îndărătnic, cel care a jurat în totdeauna pe tot ce are el mai scump pe lume că nu se va lăsa pînă nu va doborî pe cel-alt. cel care prin poziția lui nu e în stare să facă ceea ce pretinde că o dorește: să se împace. Putea-se-vor înfrăți vr'odată acești vechi dușmani, hotărîți răsbunători?

În o astfel de stare se găsește chestia înfrățirii ridicată de maghiari. Aceștia au strigat în totdeauna contra Românilor, i-au insultat fără înconjur, i-au amenințat, i-au ponegriț în culorile cele mai negre și mai arzătoare posibile. I-au acuzat de niște fapte imaginare, i-au persecutat neconținut și acum — bunii și nobilii! — vor să le întindă o mîna de frate. Cei ce au decretat legea maghiarisării vor împăcare, cei cari numesc pe Români trădători de patrie și antidinastici acei vor acum să se împace cu ei, să se înfrățească. Fiul aceluia călău care toată viața lui a căutat să nimicească pe toate celelalte naționalități în folosul maghiarilor, fiul aceluia monstru supranumit din cauza însușirilor sale «zdrobitorul naționalităților» — Stefan Tisza, contele întinde mîna de frate fraților noștri. . . după ce șampania i s'a suit la cap. Ziarele maghiare tac, de porunceală, o propagandă lașă, căci ea nu pleacă din inimă, ea nu

e sinceră; ceea ce fac ele acum e o monstruoșitate.

Însă nu!

Prea sunt vii și proaspete în mintea noastră ultimele fapte ale bunilor maghiar. Nu e mult de atunci de cînd s'a votat legea maghiarizării, cu o menire specială, un nou mijloc întrebuintat întru îndeplinirea scopului lor: moartea națională a Românilor. Infamiile mai recente ca și cele mai vechi ale guvernăntilor maghiari nu le-am uitat încă, căci ele ne pătrund și dor.

Prea sunt vii și proaspete în mintea noastră procesele de presă, prigonirile tuturor celor ce luptă pe cale cinstită pentru neamul lor. Ziaristica liberă de formă în fapt este cît se poate de persecutată — ziaristica românească bine înțeles. A aminti numai cazul *Tribunei* cred că e suficient: amenzile, confiscările, procesele ei, ne dau o dovadă complectă de modul cum maghiarii înțeleg libertatea presei. Și vai! cite cazuri de acestea sunt!

Prea dese sunt arestările, persecuțiile îndreptate contra țaranului și orașanului român, pentru ca zăngănitul armelor sălbaticului jeandarm să nu ne sune încă în urechi. Ei au persecutat și persecută cumplit și de multe ori baioneta lor a pătruns în peptul țaranului român, de multe ori săbiile lor s'au înroșit de nevinovatul sînge românesc.

Prea asupritoare a fost larma celor ce latră prin gazetele șoviniste de mi-au spart urechile, de ne-a asurzit; glasul lor ridicat, vorbele lor injurioase nu le putem uita cu ușurință.

Sunt atîtea și atîtea fapte de curînd petrecute, zi cu zi s'au format, s'au adăugit, s'au complectat.

Și niște astfel de oameni cari pînă eri au strigat ca niște turbați, cu clăbuci la gură, în contra Românilor, să aibă ei inima curată cîn vin azi și le propun împăcarea? Ar fi o nerozie a răspunde afirmativ.

Avem un întreg trecut, un dosar nesfârșit de dovezi zdrobitoare contra lor, glasul conștiinței ne strigă neîncetat că mâna ce ni se întinde e o mână perfidă, criminală și periculoasă. Cum s'ar putea crede că pot fi frații noștri așa de naivi și de ușori încît fără multă vorbă să primească oferta, să strîngă la sînul lor mîna ce li se întinde. Cînd între aceste două popoare e o prăpastie adîncă, cum s'ar putea trece peste dînsa — mai ales în cazul cînd ea a fost săpată de una din părțile dușmane? Cînd toate instituțiile lor sunt astfel croite încît să fie dăunătoare dezvoltării vieții naționale românești, cînd tot ceea ce se face e făcut numai și numai din acest punct de vedere, cine ar fi naivul să creadă în sinceritatea celor ce întind mîna?

Cu tot ceremonialul și cu toată atracțiunea ei, cuvîntarea contelui aventurier ne lasă reci. Maghiarii știu ei bine că nu vorbesc din inimă cînd zic mereu că doresc frățirea și-și rîd pe sub mustața lor lungă cînd pronunță acest cuvînt. Și prin restricțiile făcute în discursul «oratorului» se poate vedea destul de bine sentimentele de cari sunt conduși dinșii anume tot de cele vechi, moștenite, tradiționalele lor sentimente de maghiarizare cari cu toată partea lor tristă ne fac să zîmbim.

Deci, cu drept cuvînt s'a zis că propunerea maghiarilor de a se înfrăți cu Românii nu e nimic mai mult de cît o cursă, o cursă grosolană și așa de rău întinsă în cât a fost ghicită de la prima vedere. Ei au căutat să ademenească, să înșele pe frații noștri, să-i înlănțuească, ca apoi, avîndu-i în mînă, să-i joace cum ar dori ei și cum le vor dicta interesele lor. Cu niște mici concesiuni adevărate bunii Maghiari cred că vor putea înșela pe scumpii noștri frați oțeliți în luptă, pricepători și cunoscători la maghiari.

Dar nu numai atît. Modul cum s'a adresat maghiarii progînd înfrățirea, con-

stitue o adevărată bătae de joc. Inchipuiți-vă doi dușmani cari în ajunul luptei își trimet bezele. Lucrul acesta imposibil vor să-l facă generoșii și inventivii Maghiari. — Inșă cred că le-ar merge mai bine cu invențiunile în materie de slănină de cît în materie politică, unde adeseori să precumpănește soarta popoarelor. Acolo ar fi fost și mai victorioși și mai puțin expuși ridicolului și indignării. Inșă ce să le faci dacă ei singuri vor să se desvăluască în toată marea lor prostie? Căci prin ceea ce au făcut mai deunăzi, ne-au silit să ne încredințăm de ceva: maghiarul fâlos iubește mult de a ne insulta și înjosi. Și-au mai arătat încă odată caracterul lor. Ne-au batjocorit și altă dată, cînd cu visita regelui nostru în capitala lor, ne-au batjocorit și acum și ne vor batjocori întotdeauna pentru că aceste popoare, român și ungar, nici odată nu se vor putea înțelege și împăca, deosebirea de rasă e profundă, lupta dintre învingător și invins nu se poate nici odată anihila.

Dar purtarea lor e o insultă la adresa fraților noștri, insultă ce mai curînd sau mai tîrziu va trebui să fie cu orice preț spălată.

Gheorghiu.

RELĂȚII MAGHIARO-BULGARE

Neamul românesc fiind, prin însăși poziția teritorului pe care l'a ocupat și-l ocupă, mereu în contact cu Bulgarii și cu Ungurii, ba formînd chiar un singur Stat un timp îndelungat împreună cu Bulgarii, apoi fiind supus în parte, în diferite timpuri, cînd de unii cînd de alții din aceste două popoare imigrate în Europa orientală, sau adeseori nimicînd prin forța brațului său armat epocale proiecte de cuceriri — cu

deosebire ungurești, cred că nu poate fi lipsit de interes pentru noi un studiu care se ocupă de «Relațiile maghiaro-bulgare».

De aceia am crezut de cuvință să dăm cetitorilor acestei Reviste studiul apărut sub titlul de mai sus, și subsemnat «—ó—ó», în revista istorică maghiară: «*Századok*», din anul 1898; și aceasta cu atât mai virtuos, cu cât limba vecinilor noștri, după care e făcută traducerea, e prea puțin cunoscută la noi.

Îmi voi permite tot odată oarecari reflexii critice asupra acestui studiu, care urmează:

În privința raporturilor dintre ungurime și Bulgaria, sau mai bine zis poporul bulgar, trebuie să deosebim mai multe perioade istorice foarte deosebite una de alta. Perioada întâia va cuprinde luptele maghiarilor cuceritori de patrie cu Bulgaria ajunsă deja la apogeul puterii; perioada a doua privește relațiunile dintre regatul unguresc creștin, și în special relațiunile dintre familia domnitoare Arpádiană, și dinastiile bulgărești, — iar în legătură cu aceasta: amestecul maghiar în politica Bulgariei, și cuceririle maghiare mai mult sau mai puțin durabile. Tot politica de întindere a teritorului țării o urmărește și dinastia Anjou, Ludovic cel Mare prin excelență, pînă cînd ultima ei clipire apune în lupta dela Varna. Noi de data aceasta vom schița pe scurt — întru cît privește epoca Arpádiană, pe basa cercetărilor desăvîrșite ale lui I. Pauler, — cursul istoric, și întemeiați pe adaosul de 11 documente (1), vom da cîteva relații asupra epocii lui Ludovic cel Mare, relații pînă acum necunoscute.

I. Cucerirea patriei și Bulgariei.

Partea estică, tracă, a peninsulei balcanice, în antichitate a fost punctul de întîlnire al roiurilor de popoare în migrațiune spre Europa centrală.—din Asia, și în spre Sudul

(1) Cele 11 documente se găsesc publicate în Revista «*Történelmi Tár*» din anul 1898, sub titlul: Oklevelek a magyar-bulgár összeköttetések történetéhez. — N. Tr.

Europei, din spre Nordul Asiei și Europei. Aci s'au înjghebat Schiții, numiți cu acest nume comun, dar fiind de stirpe deosebite. Aci s'au strecurat cite-va comunități semite și elene din Asia mică, cari au rămas depositarele culturai grecești pînă cînd Constantinopolul a devenit un nou centru de cuceriri romane. Statele, hunic și avar, cari se formează pe urma migrațiunei popoarelor germane și turanice, nimicesc vechile hotare romane; pe urma lor pășesc sămîntiile slave, și începînd dela platoul Rusiei sudice, peste gurile Dunării, cu încetul cuprind cu totul țărmerii Dunării de jos; și în curînd aspectul teritorului din Nordul munților Balcani se schimbă. Sămîntii slovene și ante gonesc vechile colonii, iar supremația imperială devine o concepțiune nominală. Ei însă nu știu să formeze Stat; rolul acesta îi revine popoului bulgar, cuceritor, de viță ural-altaică sau turanică. În veacul VII bulgarii supunînd sămîntiile slave formează un Stat cu o organizație foarte aristocratică. Naționalitatea — fiind în minoritate față de cuceritori, ca și normanzii, bunăoară, — și-au pierdut-o, au legat însă de numele lor Statul care a supraviețuit pustiirea puterei bizantine, și frînt, înbucătățit, mai puternic decît oarecînd se ridică astăzi din ruinele împărăției lumii osmane. Este neîndoios, că puterea de adaptațiune a elementelor slave cucerite are un mare rol în această isbîndă, dar tot-odată este sigur, că puterea de a forma un Stat a fost a aceluia popor aspru și răsboinic.

Împărăția bulgară, în veacul IX, pe cale de a se creștina, se întindea între ungurimea cuceritoare de patrie și platoul dintre Dunăre și Tisa. Întiul ei împărat, Mihail (852—888) după o îndelungată rezistență trece la ritul grecesc. În afară de motive personale, această rezistență își are cauzele în situația geografică a împărăției bulgare. Noul Stat bulgar, fără îndoială căuta mijloacele cele mai sigure în sprijinul independenței sale. Între Bizanț și Bulgaria dușmănia era peste puțință de a se aplană. De această dușmănie orcine putea să profite, căci din dezastrele uneia din puteri profită cealaltă. Dar or cum ar fi fost antagonismul în privința politică, un antagonism care trage în combinație și papismul

roman de odată cu rivalul lui natural Bizanțul — atunci numai rival național, mai târziu și religios — totuș Bizanțul are o superioritate etică, și ortodoxismul trebuia să biruiască în Bulgaria. Munții Balcani n'au fost un impediment al cuceririi religioase; preoții grecești trebuiau să biruiască, de oare ce elenismul vecin le era aliat natural. Este adevărat că nu puteau face din slavi greci, dar ortodoxi da; aceasta este moștenirea Bizanțului. Să presupunem că Longobarzii își îndreptau privirea spre Bizanț, și ar fi vrut să se facă ortodoxi; aceasta nu s'ar fi putut, din pricina Romei. Divizarea împărăției a sancționat, pe de o parte, contrastele naturale și sociale existente, pe de altă parte a ascuțit pe cele în ființă. Tot din această cauză n'a izbutit o împăcare a intereselor pe terenul ideilor, cel puțin pentru mult timp.

Cea mai puternică acțiune a maghiarimei cade în timpul când Bulgarii au pe tron pe cel mai mare domn' al lor, pe țarul Simeon, care a luat titlul de «țarul Bulgarilor și autocratul Grecilor». Maghiarii, ca aliați ai bizantinilor, au biruit pe Simeon la anul 893, și i-au pustiit împărăția. Simeon și-a răsbunat înfrângerea, nimicind slabele colonii maghiare din Atelcuz, cu prilejul excursiunii războinice în Panonia a armiei principale. În urma acesteia, în interesul conservării, maghiarimea a pornit spre cucerirea patriei. Această nenorocire, în cea mai strîmtorată situație, printr'o energică pășire, i a hotărît soarta.

Cucerirea patriei maghiare a avut urmări de o deosebită importanță, atât politicește cât și social, pentru imperiul bulgar. Căci aparținea împărăției bulgare ținutul Sirmiului, peninsula cuprinsă între Dunăre și Sava, care se mărginește la Nord cu muntele Verdnic, la Apus cu Bosuta, și care la Sud formează împrejurimea naturală a cetății Belgrad. Trecea însă puterea Bulgarilor și peste Dunăre. E neîndoios că în jos de Murăș, în comitatele Timiș și Torontal de azi, rămășițele avare erau într'un ținut bulgăresc, sau cel puțin sub supremația bulgară. Cucerirea patriei (maghiare) a închis Apusul pentru Bulgaria, și a silit-o să-și stabilească o linie de apărare spre Nord. Față cu Bizanțul avea avantajul că putea face atacuri spre Sud, ne-

avînd la Nord un vrăjmaș de importanță. La începutul veacului IX Bulgarii sunt încă vecini ai Francilor, și după plac puteau împedica transportul sării din Ardeal; după veacul IX (927) maghiarimea este stăpîna situației; și după moartea Țarului Simeon împărăția bulgară slăbită e silită să sufere incursiunile maghiare; ba mai mult, ca să nu îndure pagube mai mari, îi ajută cu credință în întreprinderile lor anti-grecești. Este adevărat că imperiul Bizantin a suferit mult pe urma incursiunilor maghiare, dar după ce la anul 970 împăratul Τεϋμιστῆης a zdrobit pe aliații Ruși-Maghiari-Cumani, a pus mina pe Bulgaria dunăreană, și numai Bulgaria vestică, în Macedonia și Albania, a rămas independentă, sub Șișmanizi.

Maghiarimea era în timpul acesta în perioada de organizațiune: Geza, domnul părților apusene nivelează calea spre regat, și fiului său, întiul rege maghiar, i-a revenit să pună capăt vechei domnii bulgărești. Se ridicase un boer bulgar, cu numele Aiton, care dela Murăș pînă la Vidin începuse a se purta ca un chan al Slavilor și Bulgarilor.

Cucerirea împăratului bizantin Vasilie II, din 1019, este pentru Ungaria un moment important. A cucerit Bulgaria acest împărat, a redus sub dominațiunea sa popoarele Balcanice; parc'am vedea reînviînd timpul lui Justinian. Ca moștenitor a ținuturilor din împărăția bulgară Belgrad-Braniștevo, Bizanțul ajunge în nemijlocita apropiere a regatului ungar, și din acest timp începe lupta atât de bogată în surprinzătoare întorsături dintre maghiarime și Constantinopol. Sdrobirea lui Aiton, aliatul firesc al bizantinilor — căci și după religie era oriental — era în interesul puterii maghiare. La 1023, după o puternică rezistență Aiton a fost biruit, și însuș a căzut în luptă.

(Va urma)

S. S. Secula.

„IMPĂRĂȚIA MAGHIARA“

Aceasta e cea mai nouă problemă pe care un scriitor maghiar o impune atențiunii concetățenilor săi.

Pînă aci era vorba de un Stat maghiar, unitar, național etc., dar, în sfîrșit, un modest regat. Acum însă Ungurii nu se mai mulțumesc cu un asemenea scop banal. Ei sunt grozavi pe ziua de astăzi. «*Impărăție*» le trebuie. Da, pentru că așa și-au făcut ei socotelile săptămîna trecută. Contabilul lor în materie de maghiarizare, Secuiul Beksits Gustav, despre a cărui carte e vorba în altă parte a acestui număr, a calculat că nu știu peste cîți ani nația maghiară are să se urce la nu știu cîte milioane și atunci Ungaria va putea fi «*mare putere*», un fel de împărăție.

Precum vedeți, a face o împărăție nu-i lucru tocmai așa greu cum s'ar părea dacă citești istoria și vezi cum s'au format imperiul roman, carlovingian, german etc.

Chestia se rezolvă simplu: te pui într'o seară la masă; dacă capul ți-e sănătos atunci bei o mare cantitate de rachiu unguresc de drojdii cu ceva ardei pisat, iei condeiul și hîrtie albă și apoi tragi hotarele imperiului după poftă. În cîteva seri consecutive mai faci oarecare combinație de date statistice ungurești (se recomandă mai ales acestea, căci sunt foarte elastice; le poți întinde în toate direcțiile în dragă voie fără să le crape baza «*științifică*») și apoi trimiți hîrțile albe scrise cu cerneală neagră la un editor și a doua zi împărăția e gata. Toată presa o salută, îi se închină și îi strigă ura! sau pe ungurește *éljen!*

Iacă așa se face împărăția ungurească!

Dar o să-mi ziceți că prea să aseamănă cu împărăția Țiganului din povestea Românului?

Se poate, decît nu trebuie uitat că și Țiganii noștri tot din Asia, patria originară a Maghiarilor, au venit. —

O FAPTA NOBILA

Mercurea trecută, a încetat, la Sibii, d-na *Ioana Bădilă*, descendenta unei distinse familii românești de peste munți.

Crescută în casa părinților săi, cu simț pentru tot ce-i nobil și frumos și în spirit român naționalist — căci fericitul ei tată Dimitrie Moldovan, fost consilier de Curte, era unul dintre cei mai de frunte și inteligenți funcționari români naționaliști în anii 1860 — *Ioana Bădilă* a fost totdeauna cu inima și cu spiritul alipită de neamul său românesc, și de aceea gîndul ei principal în timpul îndelungatei sale suferinți a fost îndreptat asupra întrebării, cum și în ce chip ar putea să ajute ea poporului său și multelor necazuri ale acestuia. Astfel în testamentul său nobila matroană a lăsat *Asociațiunii de peste munți o casă din Sibiu și zece mii florini în scrisuri fonciare*, cari la olaltă represintă o valoare de 35.000 fl. cu scop de a se înființa din acest fond un internat pentru studenții universitari români dela *Universitatea din Clușiu*, fără deosebire de confesiune. Fundațiunea a făcut-o în memoria părintelui său Dimitrie Moldovan.

Pe lingă acest fond, răposata a mai testat pentru «*Casa Națională*» 1.000 fl., pentru *catedrala română* din Sibiu 1.000 și pentru *Reuniunea femeilor din Sibiu* 500 fl.

Fapta aceasta a produs o adîncă impresie în toate cercurile românești. Ea poate deveni piatra fundamentală pentru o instituție românească de mare importanță culturală pentru Românii din Transilvania, cari de sigur vor păstra e eternă recunoștință acestei demne femei române.

Din istoria Transilvaniei

Sub titlul următor, d. Silvestru Moldovan, un distins scriitor transcarpatin, publică în *Tribuna* câteva interesante date din istoria mai nouă a Transilvaniei, pe care le reproducem aici :

Legionarii dela 1848—49.

Este împlinit un jumătate de veac dela memorabilii ani 1848 și 1849, cînd Români siliți au fost să încingă sabia și să iee la mîna lancea contra rebelilor unguri.

Românii ardeleni împărțiți în *legiuni*, conform organizației străbunilor în frunte cu *prefecți, tribuni, centurioni*, au luptat vitejește împotriva oștirilor ungurești și istoria are să eternizeze pe filele ei multe fapte ilustre de arme, fapte eroice și vitejești, ce au săvîrșit acești legionari.

Istoria?... Dar durere, noi încă nu avem scrisă o istorie specială, o istorie minuțioasă și critică a născuțelor și luptelor generației române dela 1848, care și-a expus viața, familia și averea pentru națiune și a ei onoare, pentru tron și pămîntul strămoșesc! Ar fi timpul să adunăm cel puțin tot materialul trebuincios pentru o astfel de carte și ar trebui să ne grăbim cu lucrarea aceasta pînă nu e tîrziu, pînă nu se nimicesc cu totul actele și documentele inedite și pînă mai sunt în viață unii din bătrînii noștri, cari martori oculari au fost la scenele și întîmplările viforoșilor ani.

În privința aceasta datori suntem să urmăm cu toții sfatul neuitatului nostru *George Barițiu*, care la 1874 scria:

«Culegem fabule și cîntece populare; «bine facem că le adunăm și pe aceste. «Dar faptele istorice, dar acțiunile războinice și eroice ale Românilor, cari au costat «atîtea sînge și atîta văi de lacrimi ale fa- «miliilor românești, să nu aibă mai multă

«valoare în ochii noștri?... Să adunăm «și să conservăm tot ce se raportă la des- «voltarea spiritului militar și nici una din «faptele de bărbăție, bravură și eroism să «nu rămînă necunoscută copiilor noștri».

Subscrisul voinde a face în o mică monografie panteonul bărbaților noștri fruntași dela 1848, cari nu mai sînt în viață, am aflat cu cale să dau în ea și un catalog al legionarilor sau luptătorilor din acei ani, cari au luat parte la lupte și atacuri. Și am alcătuit un astfel de catalog de nume, basat pe scrieri și documente. Acest catalog îl public mai la vale. Știu, că cu toată silința ce mi-am dat, nu va fi complet, că vor lipsi numele unor luptători din el și poate să coprindă și date greșite sau defectuoase. În interesul istoriei noastre însă ar fi, ca acest catalog să fie cit se poate de complet și exact. Intre cei înșirați în el sînt unii — mai puțini — cari trăiesc încă; alții, răposați, vor avea frați, fiii sau nepoți, cari sînt în viață. Li rog pe aceștia și pe toți, cari au ceva cunoștințe despre bărbații sau evenimentele și întîmplările din anii amintiți, să binevoiască a complecta catalogul, a-l rectifica și a descrie scenele de vitejie etc., a căror amintire se păstrează adese în familii. Li rog pentru aceasta din motiv, că datori sîntem cu toții a păstra și venera memoria tuturor bravilor noștri luptători de la 1848 și a cunoaște și în mici detaluri timpul și grelele împrejurări prin cari ei au știut să răsbată, precum și faptele lor de bărbăție, de cari cu drept putem să fim mîndri.

Permițînd aceste, las să urmeze șirul legionarilor noștri:

Aiudean Clemente, tribun în prefectura lui Iancu (e în viață, pensionar în Cîmpeni).

Albini Vasile, vice-tribun, a organizat pe Români din Cercul Cunței † la 1890 în Cut.

Alexe, albăcean, a excelat în lupta dintre Rogoșel și Vișag la 1849.

Andreica Mihail, tribun în pref. lui Iancu în urmă denumit prefect al Zarandului în locul lui Buteanu, a excelat în mai multe lupte (e în viață, locuitor în Cîmpeni).

Anghel Ioan, căpitan în Cricău.

Antoneli Ioan, vice-tribun apoi căpitan în pref. lui Axente Severu; la 1872 ales de canonic în Blaj, † la 1888.

Ardelean Vasile, tribun în prefectura Sibiiului.

Ariton, tribun în prefectura lui Axente.

Armat Eliseiu, tribun pe la Sighișoara, după revoluție a emigrat în România.

Aurarian (Aranyosi) Ioan Galgoți, vice-tribun în pref. lui Balint, a excelat în lupta dela Gura-Ampoitei.

Axente Severu alias Ioan *Rațiu-Baciu*, prefectul legiunei I primare, cu reședința în Blaj, (e în viață, locuitor în Brașov).

Băcilă Ioachim, vice-prefect la Alba-Iulia, † în Sibiu la 1884.

Balint Ioan { vice-tribuni în prefectura Salinelor, au excelat la atacul de
despresurare a Alba-Iuliei.

Balint Vasile {

Balint Simeon, prefect al Salinelor, cartierul general l'a avut în Ocolișul-Mare, † 1880, în Roșia.

Băncilă Petru sen., tribun în pref. Sibiiului (Rășinari).

Barbeș Constantin, preot în gura-riului, căpitan.

Barbu, centurion în pref. lui Axente.

Barițiu Alexandru, vice-pref. în pref. lui Balint.

Barna Ioan, tribun în pref. lui Axente.

Barna Iosif, tribun în pref. lui Axente, omorît de Aiuzeni la 25 Oct. 1848 între Băgău și Sin-Craiu.

Baternai (Bătrineanu) Alexandru, din Balda, cleric și jurist, tribun pe Cîmpie a restat în Bărâi și executat la Cluj (aproape de Someșfalău) la 3/15 Octombrie 1848.

Begnescu Nicolae, tribun în pref. lui Iancu, cîntăreț excelent, Tyrteul luptătorilor dela 1848, care prin cîntecele sale adeseori înveselea și încuraja la lupte pe soții săi de arme.

Berereleu Ioan din Valea Lupșei, centurion în pref. lui Balint, excelat în lupta dela Iara, la 14 Ianuarie 1849.

Bianu Vasile, tribun în pref. lui Axente.

Bistrean Alexandru, centurion în pref. lui Iancu.

Blăjanu, viceprefect, a excelat în lupta dela Cricău, 1849.

Bleanca, student din Năjlac, decurion în pref. lui Axente, a excelat la atacul de noapte dela magazinul de praf de pușcă dela Alba-Iulia, la 1849.

Boantă Petru, teolog din Șeusa, tribun în prefectura lui Moldovan, omorît la 1848.

Boeriu Alexandru, din Lehința, tribun.

Boeriu Ioan de Scoreiu, primarul Abru-
dului, fost vice-prefect în pref. lui Iancu, † la 1867.

Bogăteanu Ioan, a excelat în lupta dela Gura-Ampoitei.

Boteanu (Bottyán), prefect la Cluj.

Brad Ioan sau Jovian, prefect în scaunul Sibiiului, apoi la Făgăraș, † la 1890 ca căpitan austriac pensionat.

Bratu Simeon, student, decurion în pref. Sibiiului.

Brote Ioan, prefect în ținutul Sibiiului † 1871.

Brote Petru stud. în drept, centurion (oficer) în escadronul de husari Rășinăreni, † 1897.

Bucur, paroch în Galda, tribun, a excelat în lupta dela Cricău.

Bucureștean Nicolae, decurion în pref. lui Balint, a excelat în lupta cu Kemény la Abrud.

Buteanu Ioan, prefect și administrator al comit. Zarand, fu spînzurat de Hatvani, la Iosaș, la 23 Maiu 1849.

Cacovean Ioan dela Ciugudiu, vice-tribun în pref. lui Balint, a excelat, în lupta de la muntele Bedeleului.

Cândea (Chendi) Alexandru, cancelist la tabla reg., tribun în pref. lui Iancu, spînzurat în 1848 la Hălmagiu.

Cioran Bucur, student, conturion în pref. Sibiului.

Ciurilean Vasile }
Ciurilean Ioan } frați, fiii preotului din Ciurila, ambii tribuni în pref. lui Balint, au excelat în lupta cu Kemény la Abrud. Ioan servise în armata austriacă.

Corcheș Ioan, vice-tribun, apoi tribun în pref. lui Iancu.

Chorcheș Nicolae, tribun în pretec. lui Iancu, eroul dela Fintinele, † la 1885.

Crățan Grațian, vice-tribun în pref. lui Balint.

Dămian George, tribun la Zlatna a excelat la un atac la Bașa.

Daniil I., vice-tribun în pref. lui Balint.

Dărăban Dionisie, tribun în pref. lui Iancu.

Delean Ioan, centurion în pref. lui *Dendiș* Ioan, tribun la Roșia de pe Secaș.

Desianu, tribun în pref. lui Axente.

Dinca, centurion (venit din București), mai tirziu căpitan în armată.

Dobra Petru, *prefect* la Zlatna; prefectura nu și-a putut organiza, a fost omorât în 8 Maiu 1849 în Abrud.

Eftimie, morar în Bedeleu, centurion, a excelat în lupta dela Bedeleu.

Faur Ioan, tribun în lupta cu Kemény la Abrud a comandat pe Buciumani, mai tirziu a emigrat în România, de present e stabilit de mai mulți ani în Craiova, unde are un pensionat de băieți.

Filip Mateiu, din Albac, fost sergent în oastea împărătească, la 1848 era septagenar, a fost comandantul Albăcenilor în lupta dintre Rogoșel și Vișag, în 1849.

Fodor Vasile, tribun în pref. lui Balint, a excelat în mai multe lupte, precum la Rimeții-Ponorului, la Tarcău etc., † la 10 Aprilie 1865 la Hălmagiu.

Fodorean Ioan, paroch în Carpișiș a excelat în lupta cu Kemény.

Frincu Amos, tribun a excelat în luptele dela Valea-Dosului și Gura-Ampoitei, † 1891.

Gavril D., centurion în pref. lui Iancu, a luat parte la luptele de pe Somoș (Mărișel).

German, tribun în pref. lui Axente.

Gomboș Ioan, paroch, tribun în pref. lui Iancu, a excelat în lupta cu Kemény, a apărât strimtoarea dela Găina.

Grigorescu Antonie, vice-prefect în prefectura lui Nic. Solomon, a luat parte la o expediție în Zarand contra insurgenților.

Groza Istrate, tribun.

Groza Simeon din Rovine, preot, vice-prefect în pref. lui Butean, a excelat în luptele cu Hatvani și Kemény, la Abrud.

Hidvégi, tribun în pref. lui Solomon.

Hodrea Bucur, decurion în prefectura Sibiului.

Hulea Ioan din Henig, paroch în Cisteiu, tribun în pref. lui Axente.

Iacob, centurion în pref. lui Iancu, a excelat în luptele cu Kemény la Abrud, † la Alba-Iulia, în 1849.

Iambor, fost soldat în armată, decurion primar al lui Iancu, a excelat la Cernița, la venirea lui Hatvani, în 1849.

Iancu Avram, *prefectul* legiunei Aurarie gemine; cartierul general îl avea în Cîmpeni, † la 10 Sept. 1872 în Baia-de-Criș.

Iancu, decurion primar în pref. lui Avram Iancu, a excelat în lupta cu Hatvani.

Ispas, albăcean, a excelat în lupta dintre Rogoșel și Vișag, în 1849.

Iulian Tudor, centurion în pref. lui Axente, a excelat la atacul de despresurare a Alba Iuliei.

Furca Tudor, din Roșia, gardist (vânător) al lui Iancu, a excelat în lupta cu Kemény.

Lăscudean Florian, din Cucerdeea, vice-prefect în prefectura Cîmpiei, rănit de moarte la Alba-Iulia și răposat acolo, în 1849. (1).

(1) Lăscudeanu a fost rănit cu ocaziunea intrării în cetatea Alba-Iuliei prin cordonul rebelilor, alor 85 de lănceri români, condus de vice-pref. Ioan Maior. Axente descriind această retragere zice: «Florian Lăscudean fiind greu rănit de o sabie vrășmașă, după trei zile de dureri cumplite a răposat acolo în cetate. Aci merită a se observa, că din cauză, că acest brav tinăr a participat la armarea poporului, familia sa întreagă a fost exterminată de către rebeli. (Raport, pag. 64).

Măcelar Ilie, tribun la Mercurea.

Maior Ioan, tribun și apoi vice-prefect în pref. lui Axente, joacă rol la Zlatna și conduce o ceată de 85 legionari români în cetatea Alba-Iuliei.

Maiorescu Adam, alias *Trifu*, decurion în pref. lui Axente.

Mateiu George centurion în pref. lui Iancu, a raportat o victorie la Jurcuța, în 6 Aprilie 1849.

Micaș Florian, *prefect* în Cimpie, (în 1848 a stat 5 luni în închisoare în Oșorheiu) † în 16 Martie 1876.

Moga Iolif, tribun în Ofenbaia, a luat parte la expediția dela Huedin, în Coc.

Moldovan N., tribun, căzut în lupta cu Kemény la Abrud.

Moldovan Vasile, *prefect* pe Tirnave, legiunea III., † 1 Ian. 1895 în Boziaș.

Molnár, alias Morar, tribun, împușcat de Hatvani în Abrud, în Maiu 1849.

Morar Samoilă, centurion în pref. lui Iancu.

Muncaciu Grigorie, decurion în pref. lui Balint, a excelat la Bedeleu și Valea-Poienei.

Muntean Iulian, tribun în prefectura lui Axente.

Muntean Vasile, tribun în prefectura lui Axente.

Muntean Ioan, paroch în Bedeleu, centurion.

Mureșan Grigorie, decurion primar în pref. lui Balint.

Mureșan Ioan, decurion în prefect. lui Balint.

Mureșan Nicolae, vice-prefect, (în un timp făcea servicii între Zdrapți și Mihăileni, la Buteanu).

Neăgoe Ioan, centurion în prefectura lui Axente (Broșteni).

Negu I., centurion în pref. lui Axente.

Nemeș Ioan, învățător în Abrud, spînzurat de rebeli la 1848 în Baia-de-Criș.

Nemeș Ioan, centurion în Roșia pe Secaș.

Nemeș Vasile, tribun în pref. lui Balint.

Nicola, fiul parochului din Geoagiu, centurion, a excelat la Bedeleu.

Nicola Mateiu, tribun, joacă rol la Ponorul-Remeții (e în viață, avocat în Abrud).

Niculită Ioan, centurion în prefect. lui Axente.

Olteanu Iacob din Vaideiu (de pe Cimpie), tribun în pref. lui Moldovan, a excelat în lupta dela Fintinele.

Princiu Ioan, din Reșinari, cancelist la tabla reg. vice-tribun în pref. Sibiiului.

Pop Ioan, tribun în pref. lui Axente.

Pop Nicolae, tribun în pref. lui Axente.

Pop Vasile, preot în Mesentea, tribun prins și torturat în mod bestial de husarii ungurești, † 26 Dec. 1859.

Pop Vasilie, fiul preotului din Nasna, teolog, spînzurat în 1848 la Medeșfalău.

Popa George, căpitan pens., administrator al districtului Blaj, ia parte la un atac la Blaj.

Popovici Marțianu Dionisiu (Grach), *prefect* la Sebeșul săsesc; mai tirziu director al biuroului statistic din București.

Popovici Alexe din Sînta-Măria, tribun în pref. lui Moldovan.

Popovici Dionisie, vice-tribun în pref. lui Iancu.

Popovici, căpitan de vânători în pref. lui Axente

Prodan Prob Simeon, preot, vice-prefect în pref. lui Iancu, cu cartierul general în Măgina; după revoluție a fost acusat cu aprinderea Aiudului și arestat, dar în urmă eliberat, † 1852 în Teiuș și înmormîntat în A.-Iulia.

Rățiu Ioan, din Turda, tribun în pref. lui Balint, † 1883.

Rățiu Partenie, vice-tribun în pref. lui Balint.

Repede Nicolae, paroch în Georgiu, a dat ajutor însemnat tribunului Vasile Fodor la atacul de despresurare a Alba-Iuliei.

Roman, jurist, prins de insurgenți și omorât între Oșorheiu și S.-Georgiu, la 1848.

Roman George, vice-prefect.

Roșia Palaghia, țărăna din Mărișel, mama centurionului Roșu, a condus femeile din Mărișel la un atac victorios din Muntele Grohot, în 12 Martie 1849.

Roșu, centurion în pref. lui Iancu, comandantul Mărișelenilor în lupta din 12 Martie 1849.

Rusu Ioan, din Budiiu, tribun.

Salca Simeon, tribun în pref. lui Axente.

Sîngerean Petru, a excelat în lupta de la Gura-Ampoștei.

Secărean Constantin, vice-prefect al pref. din Țara-Birseii, a format un escadron de călăreți români din Săcele, Brașov și Țara-Birseii.

Simonis (Simoniciu) Vasile, din Șarmășul-mare, tribun pe Cîmpie, prins de comitele Kemény în Băraii, unde mersese cu Baternai pentru organizarea tribunatului și spînzurat la Cluj, (aproape de Someșfalău) în 3/15 Oct. 1848.

Solomon Nicolae, *prefect* în comit. Hunedoarei (Hațeg); după revoluțiune a emigrat în România, † în București.

Spălnăcean Ioan, centurion în pref. lui Axente.

Stan George, din Jurcuța, cădută în lupta dela Jurcuța, în 6 Aprilie 1849.

Șerban, dela Cacova, vice-tribun în pref. lui Balint.

Șuluțu Dionisie, căpitanul gardei naționale din Abrud și Abrudsat, † 1897 în Turda.

Șuluțu Ioan, tribun în pref. lui Iancu, inventatorul tunurilor de lemn; † 1859 în Abrud.

Tămaș Iosif, din Sîn-Marghita, tribun în pref. lui Moldovan.

Tămășescu, din Daia, tribun în pref. lui Axente, căzut în un atac la Blaj, în 3 Februarie 1849.

Tănase Moise, tribun în Apoldul-inferior.

Telechi Aviron, cancelist la tesaurariat, tribun în pref. lui Iancu.

Telechi Dionisiu, vicetribun în pref. lui Balint.

Teslovan (Tacit) Ioan, viceprefect în pref. lui Axente.

Todoran Eliseu, teolog de Blaj, tribun în pref. lui Axente, omorât de Aiuzeni între Băgău=S.-Craiu, în 25 Oct. 1848.

Turecu Vasile, paroch în Cătina și protopop al Palatcei, *prefect* în Cîmpie, prefectura V, a fost spînzurat în Cluj, (aproape de Someșfalău) în 23 Octomvrie 1848.

Vințan, tribun în pref. lui Iancu, dispus în Zarand.

Vlaai Nicolae, tribun în pref. Sibiiului.

Vlăduț Niculae, *prefect* în Cîmpie, † în Bogata de Mereș.

Zorca Iacob sen. căpitan în Vlădeni.

Silvestru Moldovan.

PENTRU TINERIMEA UNIVERSITARĂ

Ni se trimete dela Turin următoarea comunicare spre publicare:

„CORDA FRATRES“

Fédération Internationale des Etudiants
(fondée à Torino le 15 Novembre 1898).

Tous les Étudiants des Universités et des Écoles Supérieures sont priés instamment de faire connaître *avec sollicitude*, en envoyant leur carte de visite, leur adresse pendant l'ouverture des cours d'études et surtout pendant les vacances, pour rendre plus facile à notre Présidence le moyen de communiquer directement avec eux et de les informer de ce qui les intéresse.

La Présidence de la F. I. d. E.

„**Corda Fratres**“ - *Revue internationale contenant le Bulletin Officiel de la Fédération.*

Cette Revue sera publiée dorénavant en format élégant et contiendra des articles en plusieurs langues.

Les nouvelles de la Fédération seront publiées en langue française.

Prix d'abonnement: An. frs. 5, sem. frs. 3.

Les Associations d'Étudiants sont priées de recueillir les abonnements et de communiquer à la Direction du «*Corda Fratres*» la liste des membres et leurs adresses.

Le „**Corda Fratres**“ publiera le titre et un compte-rendu des livres qui lui parviendront.

Les Bureaux d'Administration des Universités et des Écoles Supérieures et les Associations sont priées d'envoyer les Annuaires et leurs publications.

Torino (Italie), Mai 1899.

BCU E. G. T. Central University Library Cluj

ȘTIINȚA ȘI RELIGIUNEA

Religiune și știință.

Doi factori principali ai vieții publice maghiare au vorbit de curînd; fie-care înaintea unui numeros public, despre *religiune* și *știință*, ca mijloace, cari influențează în mod însemnat asupra vieții și dezvoltării popoarelor. Unul din ei este episcopul rom. cat. *Majlath* din Alba-Iulia, al doilea ministrul de comerț *Hegedüs*.

Episcopul *Majlath* a vorbit cu prilejul adunării «*Kulturegylet*»-ului ardelean. El a ținut acolo discursul festiv în memoria răposatei împărătese-regine Elisabeta, care anul trecut a căzut jertfă atentatului din Geneva. Episcopul s'a ocupat în vorbirea sa cu așa numiții *amăgitori* moderni, cari prin învățăturile lor ateiste dau în mîna in-

divizilor fără conștiință pumnalul și cari stîrlesc din inimele oamenilor și cea din urmă rădăcină a credinții în dumnezeire. Părintele acestor indivizi îl află episcopul în *filosofia modernă* și în *social-democratismul* modern, care conduce la *anarchism*. Toate aceste trei surcele sunt contra dumnezeirii și fie-care din ele atacă cu arme diferite biserica și ordinea în stat. Filosoful de azi zise episcopul, e săturat de idei ateiste, social-democratul ațîță prin vorbirile sale, iar anarchistul ucide. Filosofia modernă, c'un cuvînt, a stîrpit din solul culturai unicul razim al minții și inimii: pe Dumnezeu. Știința filosofiei moderne a isgonit din sînul culturai pe Dumnezeu și dimpreună cu el orice origine divină, ori-ce splendoare și noblețta a creat pe criminalul cu mîna sacrilegă și sîngeroasă...

Ministrul *Hegedüs* și-a desfășurat ideile sale despre religii și știință (filosofie) în adunarea reuniunii protestante din Dobrișin. Iată ce zise între altele ministrul:

Avem lipsă, ca mai ales în epoca de azi, știința, religiunea și morala să-și dea mîna și să-și întrebuinteze puterile la muncă armonică. Știința cea mai înaltă și meralul însă nu le putem străplînta în popor, decît cu ajutorul religiunei. Religiunea este o băutură sfîntă prevăzută cu sancțiunea vieții prezente și viitoare; chiar și picurată cu amar, ea rămîne dulce și isvorul vieții îndulcite... Religiunea are sancțiune. Religiunea, sub e-gida lui Dumnezeu, introduce în popor învățăturile evangheliei. Cine vrea să se abată dela aceste învățături, poate fi învățat, însă a conduce popoare nu poate; chiar de l-ar conduce, numai spre rău poate fi.... Cu cărțile învățătilor și cu ajutorul teoriilor lor nu pot fi conduse popoarele... Mult mai firească este evanghelia și mult mai nobilă. Ea ne cere să iubim pe de-aproapele nostru, ca pe noi înși-ne. Dar ce cere și ce speredă știința fără sancțiune?

Ministrul afirmă repetit, că știința fără

religiune nu poate să aducă fericire, căci singur religia este, care în toate privințele are conținut fericitor. În fine el zise, că protestanții trebuie să ia lupta cu acel inimic necunoscut, care le atacă biserica tot mai amenințător.

Vorbirea lui Hegedüs este comentată într-o parte a pressei maghiare nefavorabil, ba una dintre ele, la cari lucrează de sigur perciunați, îl ia în batjocură și ris și zice că fie-care cetățean are drept de-a trage la răspundere pe ministru, că de ce și pe ce bază a pus pe banca acușatorilor știința modernă, care prin «liberalismul» ei a făcut minuni. *Gazeta Trans.*, după care reproducem acest resumat în încheie astfel:

Așa-i! Sau doară n'a făcut minuni «liberalismul» maghiar cu măsurile lui imorale și despotice, n'a adus el legile politice-bisericești, de efectele cărora se plîng acum chiar și protestanții? Chiar vorbito-
rul din cestiune s'a provocat la «noue legi» cari «au provocat mari schimbări» — în-
telegînd de sigur legile politice bisericesti.

UN MANIAC AL MAGHIARIZARII

D. Beksics Gustav, unul dintre maghiarizatorii cei mai greu atacați la cap, iarăși a zămislit o carte despre stîrpirea naționalităților nemaghiare din Ungaria. După resumatul ziarelor române de peste munți, această carte se vede scrisă în mijlocul unei grave febre de nervi. În această plămuire autorul arată cum ar putea Ungaria să devină *o mare împărăție!* . . .

Beksics pornește din punctul, că trebuie să se formeze o Ungarie, care atît *naționalicește* (maghiară), cît și *ca stat*, să fie asigurată pe vecii vecilor. Dar cum?

Constată mai întîiu, ca raporturile politice actuale sunt favorabile realizării țintei naționale a Maghiarilor, însă «basa lor de

existență națională nu este suficientă; pe această basă Maghiarii nu vor fi în stare a-și construi idealul: statul național maghiar».

Națiunea maghiară — zice el — este serios primejduită în ținuturile locuite de naționalități, mai ales în Ardeal, unde institutele «valahe» de bani cumpără pămîntul Maghiarilor și-l dau pe mîna Românilor. *Politica de asimilațiune e bancrotat*; greșită a fost pînă acum întreaga politică a Maghiarilor, de oare ce ea în loc să pună punctul de greutate pe ținuturile locuite de Maghiari l'a pus în ținuturile locuite de inimizii acestora: Români, Slovaci, și alte naționalități. «Am crezut, că dacă vom umplea ținuturile naționalităților cu școale maghiare, prin aceasta am garantat victoria rasei maghiare». Dar ce au expirat dumnilor? «Politica aceasta a dat ca rezultat, că ținuturile locuite de Maghiari s'au cufundat la trépta cea mai de jos a cunoștințelor primitive». Din potrivă, naționalitățile n'a fost clintite din loc: dintre Germani numai o parte au devenit Maghiari, dintre Slovaci foarte puțini, iar dintre blestemații de «*Valahi*» *apreape nimeni*. La «*Valahi*» în timp de 30 ani cunoștința limbei maghiare n'a progresat de cît cu 1%, dar nici acest amărît de 1% *nu au devenit Maghiari*,

După toate aceste triste constatări pentru Maghiari, Beksics se apucă să construească pe hîrtie Maghiaria visată de el și amicii lui. Greșelile din trecut nu-l descu-
rajează, căci este un mod de scăpare. Făurindu-și teoria, ca nici un neam din Ungaria nu este atît de spornic, ca Ungurul, în timp de 50 de ani Beksics scoate ca din pămînt *17 milioane de Maghiari*, firesc, cuprinzînd în această frumoșică cifră toate curciturile, pe toți renegații etc. Din 6 milioane cîți sunt, face, ca prin, minune, în timp de 50 de ani 17 milioane. Pe noi Români ne sporesce numai la 4.300.000,

pe Slovaci la 2.500.000; pe Sași, Germani, Sîrbi, Ruteni nici că-i mai bagă în seamă. La jumătatea veacului viitor Maghiarii ar forma după acest calcul, 72% din populațiunea țării, adică ei ar fi atît de covîrșitori în mulțime, în cît ar înceta de sine cestiunea naționalităților».

Beksics propune acum mijloacele. Adică și-a construit casa, înainte de a-și aduna materialul și a-și face planul. Să vedem ce iese din glăvățina Secuiului: visul său bolnăvicios, asigură, că se poate realiza, dacă se vor înlătura toate piedecile dinaintea expansiunii rasei maghiare. În ținuturile de dincolo de Dunăre și Alföld trebuie desființat sistemul fidei comisului, latifundile comunale trebuie parcelate, și acest sistem trebuie introdus în Ardeal și în Ungaria de Nord, adică în ținuturile locuite de Români și Slovaci. Nimic n'ar pierde prin aceste aristocrația, care încă trebuie să aibă tragere de inimă pentru «consolidarea națională». Marii proprietari de pămînt din Alföld și de dincolo de Dunăre, rebonificați pentru moșia lor, și-ar cumpăra proprietăți printre Slovaci și Români. Impărțindu-se pămîntul, Ungurii s'ar spori, ca 'n poveste, și 'n timp de 50 de ani ar face milioane de suflete visate de caraghiosul Secui.

INFORMAȚIUNI

Românii și celelalte popoare maghiare din Ungaria au privit, cu drept cuvînt, cu dispreț lipsa de mîndrie națională a Șvabilor de acolo, cari, deși Germani, deși constituiesc o populațiune de aproape două milioane, n'au opus nici odată nici cea mai mică rezistență politice de maghiarizare. Din contra: acești Germani se maghiarizau cu oare-care entusiasm și îngreunau astfel uita solidară a celorlalte popoare.

De un cîrd de vreme în coace, această atitudine a Șvabilor pare că are să se schimbe. Ici-colea vedem acum ziare ce apar în ținuturile locuite de acești Nemți și cari luptă în contra maghiarizării. Mai ales două gazete din Banat le fac Ungurilor zile fripte *Kikindaer Zeitung* și *Weisschirchner Zeitung*.

Presa săsească din Ardeal e foarte mulțumită că în fine se mișcă și Germanii din Ungaria.

În ori-ce cas această schimbare de front a Șvabilor este o dovadă că li se deșteaptă conștiința națională.

Celebra revistă «*Petermanns Mitteilungen*» a publicat de curînd sub titlul «*Contribuiri la etnografia Peninsulei Balcanice*» un articol de d. R. de Mach asupra situațiunii culturale și a raporturilor etnografice din Turcia. Despre Români, autorul se exprimă în următorul mod:

«Românii abia în timpul din urmă au început să lupte pentru școală. Ei, întocmai ca Sîrbi, au avut să sufere foarte mult sub stăpînirea bisericească a patriarhatului grecesc. Dar îndată ce s'au hotărît să lupte, ei au dus lupta lor cu multă pricepere, ca și Bulgarii. Cît pe aci era, ca comunitatea bisericească dintre ei și Greci să fie ruptă. Spiritul practic al poporului român a sprijinit pe conducătorii mișcării».

Continuînd, autorul procește Românilor din Macedonia un viitor strălucit mai ales dacă ei ar isbuti să se rupă de către patriarhia grecească și să-și întemeieze o organizație bisericească națională.

D. Mach face apoi o scurtă statistică despre școlile din Macedonia, în care spune:

În vilaietul Salonic sunt 18 școli românești cu 944 școlari, în Üsküb 1 școală cu 45 elevi, în vilaietul Monastir 34 școli cu 1705 învățăcei, în șandșacul Selfidșeh 12 școli cu 575 școlari și în fine în vilaietul Ianina 15 școli 408 învățăcei, la un loc: optzeci școli cu 3678 școlari.